

Ігор КОЧЕРГІН
(Дніпропетровськ, Україна)

УДК: 94(477.7)

**Козацький рід Бурхановських
в історії Південної України**

Рід Бурхановських, який входив до числа дворян Катеринославської та Херсонської губернії, належав до знатних і впливових.

Прізвище Бурхановських має досить оригінальну семантику. Спочатку воно писалося Бурхан. Згідно із словником Ф. Брокгауза і І. Єфрона **бурхан** – це слово тюрксько-монгольського походження, яке відповідає санскритському Будда, у буддистів-монголів означає зображення багатьох їхніх божеств [13, с.53].

Перший відомий предок Бурхановських Василь Трохимович належав до старшини Війська Запорозького низового. У 1773 р. за пропозицією генерал-губернатора Малоросії П.О. Румянцева “запорозький полковий старшина Василь Бурхановський ... звільнений з нагородженням чином полкового осавула” [10, арк.5].

Після виходу у відставку В.Т.Бурхановський жив в Полтаві у власному будинку. Був одружений з донькою військового товариша Іван Висоцького Уляною, від якої мав 7 дітей. На початку 1790-х років його разом із сім'єю було внесено до 3 частини Родовідної книги дворян Катеринославської губернії. [10, арк.8]. Однак Тимчасове присутствіє Герольдії не визнало його в правах російського дворянства через те, що “не було закону, аби старшини в правах рівнялись з обер-офіцерськими чинами військової служби” [10, арк.53 зв.].

З сімох дітей Василя Трохимовича відомо про долю двох. Старший син Василь з грудня 1787 р. по жовтень 1791 р. брав участь у походах російської армії проти турок в складі Чорноморської гребної флотилії під командування А. Головатого. Згідно із чорновою відомістю про старшин за грудень 1791 р. мав чин полкового хорунжого. Щоправда за документами не ясно коли він його отримав. У 1791 р. Василь Бурхан (саме так він значиться в списку старшин) був звільнений, напевно через поранення, оскільки його відправили поправляти здоров'я додому в Полтаву. Але після видужування він до Чорноморського війська не повернувся і 6.03.1799 р. був виключений з числа козаків [10, арк.53 зв. – 54].

Чорноморське козацьке військо створено внаслідок розпоряджень Г. Потьомкіна від 20.08. і 12.10.1787 р. Цими розпорядженнями було оголошено прийом на службу колишніх січовиків, а також усіх вільних мешканців Південної України. Спочатку козацьке військо носило назву “Войско верных казаков”. З кінця 1788 р. за ним закріпилася назва “Черноморское казачье войско” [4, с.89-90].

Причини, які спонукали В.В.Бурхановського піти до “Войска верных казаков” не відомі. Дослідник історії Чорноморського і Кубанського козацтва

В. О. Голобуцький виділяв кілька причин, серед яких більш вірогідними у нашому випадку є наступні: 1) фіктивний вступ до війська дрібномаєтних та безмаєтних українських дворян; 2) прагнення дрібного українського дворянства (шляхти) одержати за службу у війську землю [1, с.174, 175].

Оскільки Бурхановські не входили до розряду заможних козацьких родин, цілком ймовірно, що Василь Васильович службою у війську прагнув набути земельні маєтності. Вдалося це йому чи ні на даний час не з'ясовано. Але на момент народження в нього сина Івана у 1822 р. він був поміщиком Павлоградського повіту Катеринославської губернії [10, арк.24].

Молодший брат В. В. Бурхановського Іван Васильович теж обрав флот місцем військової служби. Однак, на відміну від старшого брата присвятив військовій службі все життя. Він служив у Херсонській береговій батареї, брав участь у морських битвах проти французького флоту. Вийшов у відставку в чині капітану II рангу [10, арк.4, 16].

Ще до завершення військової кар'єри І. В. Бурхановський одружився з Оленою Опанасівною Рафтопуловою, яка належала до херсонського помісного дворянства. Цим шлюбом була започаткована херсонська гілка Бурхановських.

Майже всі чоловіки херсонської гілки служили на флоті. Старший син Івана Васильовича Василь спочатку служив на Балтійському флоті [10, арк.78], згодом на Чорноморському, брав участь у Синопському бою, дослужився до чину контр-адмірала [14]. Молодший брат останнього Захар Іванович служив на Чорноморському флоті, дослужився до капітан-лейтенанта [8, арк.545, 545 зв.].

Син Захара Івановича Віктор теж був моряком. Під час I Світової війни отримав чин капітана I рангу, очолював штаб Севастопольського порту [15].

З Катеринославської гілки найбільш відомим був Іван Васильович Бурхановський, який 35 років прослужив в Катеринославському губернському земстві, 12 років очолював Катеринославську губернську земську управу.

Таким чином, Бурхановські та їхні нащадки розділили долю більшості представників лівобережної та запорозької козацької старшини. Нобілітувавшись в Російській імперії, вони служили на цивільному та військовому поприщі, захищаючи інтереси Російської держави. Після 1917 р. багато нащадків Василя Трохимовича Бурхановського змушені були емігрувати за кордон, де живуть дотепер.

Додаток

Поколінний розпис

I

1. Василь Трохимович (1739 – ?)
 - Належав до полкової старшини Війська Запорозького низового. У 1773 р. за наказом Петра Олексійовича Румянцева він був звільнений з нагородженням чину полкового осавула [10, арк.5].
 - У 1790 р. мав 50 років [10, арк.5].
 - Дружина: Уляна Іванівна (донька військового товариша Іван Висоцького)
 - Діти: Василь, Тетяна, Володимир, Степан, Федір, Іван, Глафіра

II

2. Василь Васильович (1770 – ?) 1
 - У 1787-1791 р. був в походах. Служив у Чорноморському війську в Дністровській гребній флотилії під началом Антона Головатого. У 1791 р. мав

чин полкового хорунжого; 6.03.1799 р. виключений зі служби і повернувся в свій дім у Полтаві. Носив прізвище Бурхан [10, арк.53 об. - 54].

- У 1790 р. мав 18 років [10, арк.5 зв.].
- Дружина: Марія Іванівна Каневська
- Діти: Іван
- 3. Тетяна Василівна (1779 – ?) 1
- У 1790 р. мала 11 років [10, арк.5 зв.].
- 4. Володимир Васильович (1780 – після 1826) 1
- У 1790 р. мав 10 років [10, арк.5 зв.].
- 5. Степан Васильович (1781 – ?) 1
- У 1790 р. мав 9 років [10, арк.5 зв.].
- 6. Федір Васильович (1783 – після 1826) 1
- У 1790 р. мав 7 років [10, арк.5 зв.].
- 7. Іван Васильович (1784 – 03.1830) 1
- У 1790 р. мав 5 років [10, арк.5 зв.].
- На службі з 1.10.1791 р. в чині кадета, 13.05.1794 р. – гардемарин, 1.01.1796 р. – мічман, 10.03.1804 р. – лейтенант, 1.03.1810 р. – капітан-лейтенант, 22.03.1823 р. – капітан II рангу [10, арк.12].
- У 1796 р. служив в Херсонській береговій команді, брав участь у битві біля фортеці Корфу проти французьких батарей і був нагороджений за хоробрість; 29.09.1799-10.06.1802 р. брав участь в десанті біля Неаполя. У 1805 р. будучи командиром бився з французами між островами Сизань і Корфу [10, арк.16].
- Флоту капітан II рангу [10, арк.4].
- Дружина: Олена Опанасівна Рафтопулова (1800-?). Володіла маєтком площею 1400 дес. і 11 кріпаками у Херсонському повіті, у 1835 р. 34 роки, вдова, мешкала у Херсоні [10, арк.12, 14].
- Діти: Василь, Анастасія, Ольга, Панас, Володимир, Захарій, Олександра
- 8. Глафіра Василівна (1787 – ?) 1
- У 1790 р. мала 3 роки [10, арк.5 зв.].

III

- 9. Іван Васильович (3.07.1822 – 1906) 2
- Народився 15 (3 за ст.ст.) липня 1822 р. у селі Олександрівка Павлоградського повіту Катеринославської губернії [10, арк.24].
- Виховувався в благородному пансіоні. Після його закінчення поступив на службу до Катеринославської казенної палати переписувачем I розряду 10 травня 1840 р. [9, арк.16 об.].
- У 1855 р. виконував обов'язки Павлоградського повітового скарбника, тричі був депутатом від губернського казначейства на слідствах, під час яких розслідувалися порушення у фінансовій сфері [9, арк.18 об., 19 об.].
- У 1868 р. увійшов до числа губернських гласних від Катеринославського повіту Катеринославської губернії [7, с.75].
- У березні 1869 р. згідно із проханням Міністром фінансів звільнений зі служби з правом носіння мундиру [9, арк.18 об., 19 об., л.21 об.].
- 7.04.1883 р. рішенням Катеринославського дворянського депутатського зібрання внесений до 3 частини Родовідної книги дворян Катеринославської губернії [2, арк.131].

- 1885-1897 рр. голова Катеринославської губернської управи [3, с.181].
 - 1902 р. обраний першим кандидатом на посаду Павлоградського маршалка дворянства [6, с.1].
 - Помер у 1906 р. [12, с.3.].
 - Дружина: Марія Степанівна Орловська
 - Діти: Володимир, Зінаїда, Варвара, Михайло, Ольга, Костянтин,
- Микола
10. Василь Іванович (26.04.1818 – 6.12.1886) 7
 - Народився 26.04.1818 р. [10, арк.81].
 - У 1835 р. мав 16 років [10, арк.14].
 - У 1833 р. поступив до Морського кадетського корпусу [14].
 - На службі в Балтійському флоті гардемарином з 4.01.1835 р., з 23.12.1836 р. мічман, призначений у 37 флотський екіпаж [10, арк.78].
 - 18.11.1853 р. брав участь у Синопському бою [14].
 - У 1866 р. капітан II рангу, гласний Херсонського повітового земського зібрання [16].
 - У 1885 р. контр-адмірал [14].
 - Дружина: Марія Григорівна (донька капітана II рангу Родчевського), у 1860 р. мала 21 рік [10, арк.77 зв.].
 - Діти: Матвій, Григорій, Микола
 11. Анастасія Іванівна (28.04.1819 – ?) 7
 - Народилась 28.04.1819 р. хрещена в м. Херсон у Софіївському храмі [10, арк.9].
 - У 1835 р. мала 15 років [10, арк.14].
 12. Ольга Іванівна (21.05.1820 – ?) 7
 - Народилась 21.05.1820 р., хрещена в м. Херсон у Софіївському храмі [10, арк.9].
 - У 1835 р. мала 14 років [10, арк.14].
 13. Панас Іванович (1821 – ?) 7
 - У 1829 р. мав 8 років [10, арк.12].
 14. Володимир Іванович (1822 – ?) 7
 - У 1835 р. мав 12 років [10, арк.14].
 15. Захарій Іванович (5.09.1827 – 1885) 7
 - У послужному списку 1881 р. вказано, що народився 5.09.1827 р. [8, арк.545].
 - 26.10.1827 р. похрещений в м. Херсон у Софіївському храмі [10, арк.10].
 - У 1835 р. мав 7 років [10, арк.14].
 - 5.05.1842 р. поступив на службу гардемарином на Чорноморському флоті, 23.03.1847 р. мічман з переведенням до 19 флотського екіпажу, 19.04.1953 р. лейтенант, 11.05.1855 р. нагороджений орденом Св.Анни 4 ст. за облогу Сілістрії [8, арк.545 зв.].
 - 11.07.1874 р. зарахований до 2-го Чорноморського флотського Його королівської Високості герцога Единбурзького [8, арк.546 зв.].
 - 12.01.1876 р. одружився вдруге з вдовою підпоручника Ситницького [8, арк.548 зв.].
 - Нагороджений темно-бронзовою медаллю у пам'ять про війну 1877-78 рр., на 1.01.1881 р. мав чин капітан-лейтенанта [8, арк.545].

- 1) Дружина: NN
- Діти: Віктор
- 2) Дружина: Парасковія Федорівна Ситницька
- Діти: Олена
- 16. Олександра Іванівна (12.11.1828 – ?) 7
- Народилась 12.11.1828 р. [10, арк.10 зв.].
- У 1835 р. мала 6 років [10, арк.14].

IV

- 17. Володимир Іванович (8.07.1860 – ?) 9
- Народився 8.07.1860 р. [2, арк.130 зв.].
- 7.04.1883 р. рішенням Катеринославського дворянського депутатського зібрання внесений до 3 частини Родовідної книги дворян Катеринославської губернії [2, арк.131].
- 18. Зінаїда Іванівна (30.10.1861 – ?) 9
- Народився 30.10.1861 р. [2, арк.130 зв.].
- 7.04.1883 р. рішенням Катеринославського дворянського депутатського зібрання внесений до 3 частини Родовідної книги дворян Катеринославської губернії [2, арк.131].
- 19. Варвара Іванівна (1.12.1862 – ?) 9
- Народився 1.12.1862 р. [2, арк.130 зв.].
- 7.04.1883 р. рішенням Катеринославського дворянського депутатського зібрання внесена до 3 частини Родовідної книги дворян Катеринославської губернії [2, арк.131].
- 20. Михайло Іванович (26.08.1866 – ?) 9
- Народився 26.08.1866 р. [2, арк.130 зв.].
- 7.04.1883 р. рішенням Катеринославського дворянського депутатського зібрання внесений до 3 частини Родовідної книги дворян Катеринославської губернії [2, арк.131].
- Мав вищу освіту у 1912 р. володів маєтком площею 420 дес. в Павлоградському повіті Катеринославської губернії [11].
- 21. Ольга Іванівна (5.01.1869 – ?) 9
- Народився 5.01.1869 р. [2, арк.130 зв.].
- 7.04.1883 р. рішенням Катеринославського дворянського депутатського зібрання внесена до 3 частини Родовідної книги дворян Катеринославської губернії [2, арк.131].
- 22. Костянтин Іванович (24.05.1870 – ?) 9
- Народився 24.05.1870 р. [2, арк.130 зв.].
- 7.04.1883 р. рішенням Катеринославського дворянського депутатського зібрання внесений до 3 частини Родовідної книги дворян Катеринославської губернії [2, арк.131].
- Закінчив військове училище, у 1912 р. володів маєтком площею 393 дес. в Павлоградському повіті Катеринославської губернії [11,].
- у 1903 р. поручик запасу армійської піхоти, земський начальник 5 дільниці Павлоградського повіту [5, с.9].
- 23. Микола Іванович (5.12.1873 – ?) 9
- Народився 5.12.1873 р. [2, арк.130 зв.].

- 7.04.1883 р. рішенням Катеринославського дворянського депутатського зібрання внесений до 3 частини Родовідної книги дворян Катеринославської губернії [2, арк.131].

- Мав вищу освіту. У 1912 р. володів маєтком площею 270 дес. в Павлоградському повіті Катеринославської губернії [11].

24. Матвій Васильович (16.11.1860 – 1.06.1914)10
• Народився 16.11.1860 р., похрещений у Софіївському храмі м. Херсону [10, арк.83].

25. Григорій Васильович (1864 – 7.09.1883)10

26. Микола Васильович (1870 – 1944)10

- Інженер-полковник. Помер в Югославії у 1944 р.

- Дружина: NN

- Діти: Борис

27. Віктор Захарович (01.11.1866 – 1939)15

- Народився 1.11.1866 р. [8, арк.548 зв.].

- 4.10.1883 р. поступив до Морського училища, 4.09.1886 р. гардемарин, 29.09.1887 р. мічман, 3.10.1887 р. циркуляром Головного морського штабу зарахований до 1 чорноморського Його Імператорської Високості генерал-адмірала Костянтина Миколайовича, 19.03.1901 р. нагороджений орденом Св.Анни 4 ст., 28.07.1904 р. член військово-морського суду Севастопольського порту, 10.01.1911 р. командир загороджувача «Дунай», 2.02.1913 р. командир 1 дивізіону ескадронних міноносців Чорноморської мінної дивізії, 18.01.1914 р. начальник охорони Севастопольського рейду, 3.10.1916 р. начальник штаба Севастопольського порту, 21.09.1917 р. начальник штабу адмірала Александрова, 15.05.1919 р. зарахований до резерву. У листопаді 1916 р. капітан І рангу [15].

- Дружина: Марія Миколаївна Соловійова (? – 1967). Похована на Салтовському цвинтарі в Харкові.

- Діти: Валентина

28. Олена Захарівна (6.11.1876 – ?)15

- Народилась 6.11.1876 р. [8, арк.548 зв.].

V

29. Борис Миколайович (1907 – 1969)26

- Помер у Швейцарії. Похований у Парижі

Джерела та література:

1. Голобуцький В.О. Чорноморське козацтво / Упоряд. та переклад І.В.Голобуцького; передм. та післям. П.В.Голобуцького. – Дніпропетровськ: Січ, 2008. – 494 с.

2. Дніпропетровський національний історичний музей. Відділ рукописів. Третя частина Родовідної книги дворянства Катеринославської губернії з 1886 р. – Арх.534.

3. Кочергін І.О. Земське самоврядування Катеринославщини (персоналогічний вимір): Монографія / І.О. Кочергін. – Д.: Герда, 2011. – 216 с.

4. Мільчев В.І. Нариси з історії запорозького козацтва XVIII ст. (спроба історичної реконструкції на основі писемних джерел). – Запоріжжя: РА «Тандем» У, 2009. – 108 с.

5. Памятная книжка и адрес-календарь 1903 года. Екатеринославская губерния. – Екатеринбург: Типо-литография губернского правления, 1903. – Вып.3.

6. Перемены по службе // Екатеринославские губернские ведомости. – 1902. – №10. – 2 февраля.

7. Постановления чрезвычайного Екатеринославского губернского земского собрания. Февральской сессии 1868 года. – Екатеринослав: Печатано в типографии Чаусского, 1868. – 414 с.

8. Российский государственный архив военно-морского флота. – Ф.406 Послужные и формулярные списки чинов морского ведомства (коллекция). – Оп.3. – Спр.841-II.

9. Российский государственный исторический архив (далі РГИА). – Ф.1283 Канцелярия министра внутренних дел по делам дворянства. – Оп.1. – Д.23. Дело о дворянских выборах по Екатеринославской губернии. 1905 г., л.18 об., 19 об.

10. РГИА. – Ф.1343. Департамент герольдии. – Оп.17. – Д.7146. – О дворянстве Бурхановских.

11. Список лицам, имеющим право баллотирования в мировые судьи по Павлоградскому уезду на 1912-1914 г. // Екатеринославские губернские ведомости. Часть официальная. – 1912. – №41.

12. Чрезвычайное губернское земское собрание // Приднепровский курьер. – 1906. – №2773. – 22 апреля. – С.3.

13. Энциклопедический словарь / Под ред. Ф.А. Брокгауза и И.А. Ефрона. – Спб.: Типолитография И.А. Ефрона, 1891. – Т.5. Буны-Вальтер. – 468 с.

14. <http://www.gosarhiv.sev.net.ua/show/autograph/08.shtml>

15. <http://kortic.borda.ru/?1-5-0-00000189-000-10001-1>

16. http://rodovoyegnezdo.narod.ru/Kherson/Adres-kalendar_1866_zemkhersonuezd.htm

Igor Kochergin (Dnipropetrovsk, Ukraine). Козацький рід Бурхановських в історії Південної України.

В статті представлений родовід дворянського роду козацького походження – Бурхановських

Ключові слова: рід, дворянська родина, козак, поміщик, Південь України

Igor Kochergin (Dnepropetrovsk, Ukraine). Козацький род Бурхановских в истории Южной Украины.

В статье представлена родословная дворянского рода казацкого происхождения – Бурхановских

Ключевые слова: род, дворянская семья, казак, помещик, Юг Украины

Igor Kochergin (Dnepropetrovsk, Ukraine). The genealogy Burhanovsty's noble family in history of South Ukraine.

The Burhanovsty's noble family of Cossacks origin is presented in this article

Keywords: genealogy, noble family, Cossack, gentry, South Ukraine